

Prioritizing Iranian metropolises based on urban good governance indicators

Keramatollah Ziari ¹ , Mahia Rostami ²

1. (Corresponding Author) Department of Human Geography and planning, faculty of geography, university of Tehran, Tehran

Email: zayyari@ut.ac.ir

2. Department of Human Geography and planning, faculty of geography, university of Tehran, Tehran

Email: mahiarostami@ut.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:

Research Paper

Article History:

Received:

27 March 2024

Received in revised form:

25 May 2024

Accepted:

4 July 2024

Available online:

11 August 2024

Keywords:

Good Governance,
prioritization,
Metropolis,
Iran.

ABSTRACT

Urbanization is one of the biggest challenges facing society, politicians, and planners in the 21st century. The fundamental issue in cities is how to utilize the important role of the main stakeholders of a city, namely citizens, which fortunately, the urban governance model has successfully responded to this challenge. The article aims to prioritize 7 metropolitan cities of Tehran, Mashhad, Isfahan, Tabriz, Shiraz, Kermanshah, and Ahvaz based on good urban governance indicators. This research is applied in terms of purpose and description, and the survey is conducted in terms of nature. The library-documentary method is used for theoretical studies and thematic research and the survey method is used to collect the required data. The present research was conducted using a questionnaire completed by 30 experts using a snowball sampling method. The results of the VIKOR model show that Tehran is the priority with a weight of 0.000 and ranks first among metropolitan cities in terms of good urban governance indicators. Mashhad City with a weight of 0.115 is in the second priority, Isfahan City with a weight of 0.328 is in the third priority, Tabriz City with a weight of 0.467 is in the fourth priority, Shiraz City with a weight of 0.557 is in the fifth priority, Kermanshah city with a weight of 0.609 is in sixth priority, and Ahvaz city with a weight of 0.787 is in seventh priority.

Citation: Ziari, K., & Rostami, M. (2024). Prioritizing Iranian metropolises based on urban good governance indicators. *Journal of Geography and Spatial Development*, 1 (2), 53-64.

 <http://doi.org/10.22098/gsd.2025.16500.1074>

© The Author (s)

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

Publisher: University of Mohaghegh Ardabili

Extended Abstract

Introduction

Today, urban management plays an important role in the success of urban development programs and plans. Urban management in the country's metropolises is also currently facing numerous, complex, and multifaceted problems and issues, but with the top-down and centralized urban management model based on the paradigms of classical management and modern public management, it does not have the necessary efficiency to respond and solve them. Also, in the digital revolution, information technology, and social networks, public expectations of urban management have increased sharply, due to the lack of sufficient attention to the opinions and capabilities and the desire for the participation of people, experts, and private and public sectors in decision-making and implementation in the city management space, as well as the lack of sufficient attention to vulnerable segments of society such as marginalized groups, women, the disabled, etc., public dissatisfaction with the urban management complex has also increased. The fundamental issue in cities is how to utilize the important role of the main stakeholders of a city, namely citizens, which fortunately, the urban governance model has successfully responded to this challenge. Development studies and statistics from global organizations indicate that one of the most important factors in the growth and development of societies, along with economic growth and development, is "good governance"; as good governance has been called the foundation of development. Good urban governance is an ideal point that seems very difficult to achieve, and so far, few societies have come close to its standards. In general, this approach is created by the public and private sectors with the help of complex networks of mutual relationships and creates a kind of invisible bureaucracy that entails a broader concept of responsibility, accountability, and transparency. Urban governance seeks collective action through the mobilization of cooperation, consensus, participation, networks, mutual relations, social capital, empowerment, and accountability in the urban policy-making process. Given that the

country's metropolises (Tehran, Mashhad, Isfahan, Tabriz, Shiraz, Kermanshah, and Ahvaz) are considered the most populous and important metropolises in the country, this research aims to prioritize these metropolises based on good urban governance indicators.

Methodology

This research is applied in terms of purpose and descriptive and survey in nature. The library-documentary method is used for theoretical studies and thematic research and the survey method is used to collect the required data. To collect the research data, a number of these expert experts were used as a sample to achieve theoretical saturation. In the present study, a snowball sampling method was used by completing a questionnaire by 30 expert experts. Finally, according to the background and subject literature of the research, the factors listed in Table 1 were extracted as urban governance indicators for prioritizing the metropolises of Tehran, Mashhad, Isfahan, Tabriz, Shiraz, Ahvaz and Kermanshah. The data were analyzed with VIKOR and FAHP models.

Results and discussion

To prioritize the country's metropolises in terms of good urban governance, the VIKOR model has been used. Initially, the initial matrix of each of the indicators and cities has been calculated. According to the statistics obtained from the five existing indicators for each of the metropolises, the initial matrix has been formed. The findings show that Tehran city with a weight of 0.000 is the priority and is in the best condition among the metropolises in terms of good urban governance indicators. A Mashhad city with a weight of 0.115 is in the second priority, Isfahan city with a weight of 0.328 is in the third priority, Tabriz city with a weight of 0.467 is in the fourth priority, Shiraz city with a weight of 0.557 is in the fifth priority, Kermanshah city with a weight of 0.609 is in the sixth priority and Ahvaz city with a weight of 0.787 is in the last priority.

Conclusion

This research aimed to prioritize Iranian metropolises based on urban good governance indicators. The selection and identification of indicators and variables were carried out according to the background and literature of the research, and then the data analysis was carried out using the VIKOR model. Finally, the indicators for prioritizing urban good governance in metropolises were identified as: consensus-based, justice, effectiveness, and participatory accountability. The findings showed that Tehran city with a weight of 0.000 is the priority and ranks first among metropolises in terms of urban good governance indicators. A Mashhad City with a weight of 0.115 is in the second priority, Isfahan City with a weight of 0.328 is in the third priority, Tabriz City with a weight of 0.467 is in the fourth priority, Shiraz City with a weight of 0.557 is in the fifth priority, Kermanshah city with a weight of 0.609 is in the sixth priority, and Ahvaz city with a weight of 0.787 is in the seventh priority. The approach of good urban governance in the discussion of human societies in developing countries can be very helpful and can create remarkable changes in the discussion of factors such as organizational-institutional corruption, education and communication with the people, and empowerment of strategic policies through participation in these areas. So it is clear that in addition to internal changes in relationships, behaviour and external relations, how important is urban management in this perspective?

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

اولویت‌بندی کلان‌شهرهای ایران بر اساس شاخص‌های حکمروایی خوب شهری

کرامت اله زیاری^۱ ✉، محیا رستمی^۲

۱- نویسنده مسئول، گروه جغرافیای انسانی و برنامه‌ریزی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: zayyari@ut.ac.ir

۲- گروه جغرافیای انسانی و برنامه‌ریزی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: mahiarostami@ut.ac.ir

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:
مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۰۱/۰۸

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۰۳/۰۶

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۲/۰۴/۱۴

تاریخ چاپ:

۱۴۰۳/۰۵/۲۱

واژگان کلیدی:

حکمروایی خوب،
اولویت‌بندی،
کلان‌شهر،
ایران.

شهرنشینی یکی از بزرگ‌ترین چالش‌های پیشروی جامعه، سیاستمداران و برنامه‌ریزان در قرن بیست و یکم است. مسئله اساسی در شهرها چگونگی استفاده از نقش مهم ذینفعان اصلی یک شهر یعنی شهروندان است که خوشبختانه الگوی حکمروایی شهری در پاسخ به این چالش موفق بوده است. هدف از مقاله، اولویت‌بندی ۷ کلان‌شهر تهران، مشهد، اصفهان، تبریز، شیراز، کرمانشاه و اهواز بر اساس شاخص‌های حکمروایی خوب شهری است. این تحقیق از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ ماهیت، توصیفی و پیمایشی است. از روش کتابخانه‌ای-اسنادی برای مطالعات نظری و بررسی موضوعی و روش پیمایشی برای جمع‌آوری داده‌های موردنیاز استفاده می‌شود. تحقیق حاضر، با استفاده از تکمیل پرسشنامه توسط ۳۰ نفر از کارشناسان متخصص، با روش نمونه‌گیری گلوله برفی صورت پذیرفت. نتایج مدل ویکور نشان می‌دهد شهر تهران با مقدار وزن ۰/۰۰۰ در اولویت اول قرار دارد و از نظر شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در بین کلان‌شهرها در رتبه اول قرار دارد. شهر مشهد با مقدار وزن ۰/۱۱۵ در اولویت دوم، شهر اصفهان با مقدار وزن ۰/۳۲۸ در اولویت سوم، شهر تبریز با مقدار وزن ۰/۴۶۷ در اولویت چهارم، شهر شیراز با مقدار وزن ۰/۵۵۷ در اولویت پنجم، شهر کرمانشاه با مقدار وزن ۰/۶۰۹ در اولویت ششم و شهر اهواز با مقدار وزن ۰/۷۸۷ در اولویت هفتم قرار دارد.

استناد: زیاری، کرامت اله و رستمی، محیا. (۱۴۰۳). اولویت‌بندی کلان‌شهرهای ایران بر اساس شاخص‌های حکمروایی خوب شهری. *مجله جغرافیا و توسعه فضایی*، (۲)، ۶۴-۵۳.

<http://doi.org/10.22098/gsd.2025.16500.1074>

مقدمه

از اهداف اصلی شهر، ایجاد مکان‌های مطلوب برای زندگی ساکنین آن است، چنانچه چنین مکان‌هایی وجود نداشته باشند، یا بنا به دلایل دیگر قابل دسترسی نباشند، در این صورت نظام شهری دچار مشکل خواهد شد (ملکی و پورمحمدی، ۱۴۰۳: ۱۶). شهرنشینی یکی از بزرگ‌ترین چالش‌های پیشروی جامعه، سیاستمداران و برنامه‌ریزان در قرن بیست و یکم است (شالی و ایمانی، ۱۴۰۳: ۲). شهرها به دلیل فقدان برنامه و مدیریتی کارآمد، با مشکلات متعددی همچون مشکلات عظیم اجتماعی، اقتصادی و محیط‌زیستی روبه‌رو شده‌اند. امروزه مدیریت مناطق شهری به یکی از مهم‌ترین چالش‌های قرن ۲۱ تبدیل شده است (Surdonja et al, 2020: 605). امروزه مدیریت شهری تحول‌یافته است. شهرها برای رفاه و آسایش بیشتر شهروندان مدیریت می‌شوند. مدیریت شهری، نقش مهمی در موفقیت برنامه‌ها و طرح‌های توسعه شهری به عهده دارد (زیاری و همکاران، ۱۴۰۱: ۴۰). مدیریت شهری در کلان‌شهرهای کشور نیز هم‌اکنون با مشکلات و مسائل متعدد و پیچیده و چندوجهی مواجه است، اما با مدل مدیریت شهری بالا به پایین و متمرکز و مبتنی بر پارادایم‌های مدیریت کلاسیک و مدیریت دولتی نوین عملاً کارآمدی لازم را برای پاسخگویی و حل آن‌ها ندارد. همچنین در فضای انقلاب دیجیتال و فناوری اطلاعات و شبکه‌های اجتماعی انتظارات مردمی از مدیریت شهری به‌شدت بالا رفته و به دلیل عدم توجه کافی به نظرات و توانمندی‌ها و میل به مشارکت مردم و متخصصان و بخش‌های خصوصی و مردمی در تصمیم‌گیری و اجرا در فضای مدیریت شهر و همچنین عدم توجه کافی به اقشار آسیب‌پذیر جامعه مانند حاشیه‌نشین‌ها، زنان، معلولان و ...، نارضایتی عمومی از مجموعه مدیریت شهری نیز بالا رفته است (کاظمیان و همکاران، ۱۴۰۰: ۶۰). مسئله اساسی در شهرها چگونگی استفاده از نقش مهم ذینفعان اصلی یک شهر یعنی شهروندان است که خوشبختانه الگوی حکمروایی شهری در پاسخ به این چالش موفق بوده است (محمدی و همکاران، ۱۴۰۰: ۳۶۲). مطالعه توسعه و آمارهای سازمان‌های جهانی بیانگر آن است که از مهم‌ترین عوامل رشد و توسعه جوامع در کنار رشد و توسعه اقتصادی، «حکمروایی خوب» است؛ چنانچه حکمروایی خوب را بنیان توسعه نامیده‌اند (بی‌زبان و یونجالی، ۱۳۹۶: ۳۶). حکمروایی مطلوب شهری یک نقطه ایده‌آل است که تحقق آن بسیار دشوار به نظر می‌رسد و تاکنون تعداد اندکی از جوامع به معیارهای آن نزدیک شده‌اند (صمیمیان و همکاران، ۱۴۰۳: ۸۰). به‌طور کلی، این رویکرد به کمک شبکه‌های پیچیده‌ای از روابط متقابل، از سوی بخش دولتی و خصوصی ایجاد می‌شود و نوعی بوروکراسی نامرئی را ایجاد می‌کند که مفهوم گسترده‌تری از مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی و شفافیت را در پی دارد (Taşan-Kok et al, 2020: 16). حکمروایی مستلزم برقراری نظم در از طریق شبکه‌ها و شراکت‌هاست (علیزاده و روشنایی، ۱۳۹۶: ۱۲۲). حکمروایی شهری به دنبال اقدامات جمعی، از طریق بسیج همکاری‌ها، اجماع نظر، مشارکت، شبکه‌ها، روابط متقابل، سرمایه اجتماعی، توانمندسازی و مسئولیت‌پذیری در فرایند سیاست‌گذاری شهری است (رفیعی اسکویی و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۱۰). با توجه به اینکه کلان‌شهرهای کشور (تهران، مشهد، اصفهان، تبریز، شیراز، کرمانشاه و اهواز) پرجمعیت‌ترین و مهم‌ترین کلان‌شهرهای کشور به شمار می‌روند، هدف این تحقیق، اولویت‌بندی این کلان‌شهرها بر اساس شاخص‌های حکمروایی خوب شهری است. برخی از مطالعات انجام‌شده پیرامون موضوع به‌قرار زیر است: امری و مبروک^(۲۰۲۰) در تحقیقی با عنوان «حکمروایی خوب با اهداف توسعه پایدار»، کارایی حساسیت حکمروایی خوب را در باز توازن اقتصادی، زیست‌محیطی و مؤلفه‌های اجتماعی توسعه پایدار بررسی کرده‌اند. در این تحقیق، حکمروایی اقتصادی، سیاسی و سازمانی خوب متغیرهای وابسته در نظر گرفته شده‌اند که تأثیر

آن در بازه زمانی ۲۰۱۴-۱۹۹۶ بر اقتصادهای MENA بررسی شده است. یین و همکاران (۲۰۱۶) به نقش دولت‌های محلی و یکپارچگی سیاست‌های محیطی در توسعه اکوسیستمی کشورهای سوئد و چین پرداخته و به این نتیجه رسیده‌اند که استقرار موقت سازمان‌های اداری محلی ممکن است راه‌حل مؤثری برای شکست موانع بخشی و تولید راه‌حل‌های یکپارچه برای اهداف محیطی باشند. گانی و دانکن (۲۰۰۷) به اندازه‌گیری حکمروایی خوب با استفاده از داده‌های سری‌های زمانی پرداختند و به این نتیجه رسیدند که عملکرد حکمروایی در فیجی به‌گونه‌ای نامساعد، از کودتای ۱۹۸۷ و ۲۰۰۰ تأثیر پذیرفته است و در این بین، بعد حاکمیت قانون اثرات نامساعدتری را در پی داشته است. موسوی و همکاران (۱۴۰۳) در مقاله‌ای، بررسی تحقق‌پذیری حکمروایی خوب شهری با تأکید بر عدالت فضایی (نمونه موردی: مناطق ۵ گانه-ارومیه) بیان می‌دارد که بر اساس تحلیل سرانه‌های وضع موجود کاربری‌های خدماتی، منطقه ۵ رتبه اول و منطقه ۳ رتبه آخر را کسب نموده است. بر اساس نتایج ارزیابی شاخص‌های حکمروایی خوب شهری مناطق یک، چهار و پنج دارای سطح بالاتری نسبت به متوسط و مناطق دو و سه دارای سطح پایین‌تری نسبت به سطح متوسط را داشتند. نتایج ارزیابی همبستگی میان مؤلفه‌های مستقل و وابسته نشانگر این است که رابطه‌ای مستقیم زیاد بین آن‌ها وجود دارد. بر اساس نتایج رتبه‌بندی آزمون کروسکال والیس منطقه یک ارومیه رتبه اول و منطقه دو ارومیه رتبه پنجم را کسب نموده است. در نهایت بر اساس نتایج ضریب اسپیرمن میان رتبه‌بندی توزیع و پراکندگی کاربری‌ها و شاخص‌های حکمروایی خوب شهری رابطه متوسط مستقیم وجود دارد. قلندریان و سلطانی (۱۴۰۱) در مقاله‌ای، فرا مطالعه پژوهش‌های علمی حوزه حکمروایی شهری در ایران بیان می‌دارد که از نظر محتوایی نیز به ترتیب مسئولیت و پاسخگویی، اثربخشی، مشارکت، شفافیت و حاکمیت قانون از مهم‌ترین شاخص‌های مطرح‌شده در حوزه حکمروایی شهری می‌باشد. زیاری و همکاران (۱۴۰۱) در مقاله‌ای ارائه الگوی حکمروایی شهری هوشمند با رویکرد آینده‌پژوهی؛ مورد مطالعه شهر رشت بیان می‌دارد آموزش مستقیم شهروندی، طراحی فرصت‌های مشارکت عمومی، تدوین سیاست‌های محلی، مدیریت یکپارچه شهری، ایجاد مدل مالی جهت تخصیص بودجه مناسب، توسعه زیرساخت ارتباط داده و شبکه دسترسی، تشویق سرمایه‌گذاران با ارائه مجوزهای سودآور، ایجاد پورتال‌های داده باز جهت آزادسازی داده و اطلاعات، وضع قوانین قوی برای حفظ حریم خصوصی افراد و سازمان‌ها، ارائه خدمات به‌صورت آنلاین و حذف بوروکراسی و برنامه‌ریزی دقیق دولت هوشمند در سطح ملی بیشترین امتیاز را در رسیدن به الگوی حکمروایی شهری هوشمند آینده‌نگر به دست آوردند. کمانرودی کجوری و صالحی (۱۴۰۱) در تحقیقی چهارچوب مفهومی و معیارهای حکمروایی بناهای مسکونی بلندمرتبه در ایران، را بررسی کردند. طبق نتیجه، این گروه درباره چهارچوب مفهومی و ۵ معیار اصلی (اثربخشی، تساوی، مشارکت، پاسخگویی، امنیت) و ۲۶ معیار فرعی حکمروایی مطلوب بناهای مسکونی بلندمرتبه در ایران به توافق رسیده‌اند. بر اساس تحقیقات کاظمیان و همکاران (۱۴۰۰) تحت عنوان مدل متناسب حکمروایی خوب شهری برای کلان‌شهرهای کشور و تحلیل یکپارچه وضعیت فعلی (مورد مطالعه: مشهد)، در نهایت الگوی بومی و متناسب حکمروایی خوب شهری برای شهر مشهد بر اساس مؤلفه‌ها، ابعاد و معیارها با وزن هر یک از آن‌ها مشخص شد، ارزیابی وضعیت فعلی مشهد بر مبنای این الگو با نمره به مؤلفه‌ها، ابعاد و معیارها انجام شد و راهکارهای حرکت از وضعیت فعلی به سوی چشم‌انداز حکمروایی خوب شهری تعیین گردید. برای اعتبار سنجی نتایج حاصله و ارائه راهکارهای اجرایی دو جلسه فوکوس‌گروپ با خبرگان منتخب نماینده طیف‌های مختلف فوق‌برگزار و نتایج در فوکوس‌گروپ تأیید شد. نظم‌فر و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیقی جایگاه حکمروایی مطلوب شهری در اسناد قانونی فرادست و پایین‌دست توسعه

ایران بیان می‌دارد که هرچه از سطح فرادست اسناد قانونی توسعه شهری یعنی قانون اساسی به سطح پایین اسناد قانونی یعنی قانون شهرداری‌ها می‌رسیم، از تعداد مواد و اصول دارای معیارهای حکمروایی مطلوب شهری کاسته می‌شود. همچنین بررسی زمانی دو برنامه توسعه چهارم و پنجم نشان می‌دهد که در برنامه پنجم که چند سال بعد از برنامه چهارم تدوین شده است با افزایش موادی روبه‌رو هستیم که معیارهای حکمروایی مطلوب را در خود جای داده‌اند. بی‌زبان و یونجالی (۱۳۹۶) در تحقیق، مطالعه تطبیقی رابطه منابع مالی دولت و کیفیت حکمروایی (تحلیل بین کشوری) بیان می‌دارد ماهیت حکمروایی در بین کشورهای مورد بررسی تابعی از میزان درآمدهای ناشی از منابع رانتی (منابع طبیعی و کمک خارجی) و مالیات است، به‌نحوی که به تناسب افزایش درآمد منابع رانتی، کیفیت حکمروایی کاهش و برعکس با افزایش درآمدهای مالیاتی، کیفیت حکمروایی افزایش می‌یابد. پیشگاهی فرد و همکاران (۱۳۹۲) در تحقیقی آسیب‌شناسی توزیع فضایی قدرت سیاسی در کلان‌شهر بیان می‌دارد از یک‌سو، بیشتر نهادها و کنشگران دخیل در مدیریت کلان‌شهر تهران دولتی هستند و دایره اختیارات آن‌ها بسیار گسترده است و همچنین نهادهای مردم پایه حضور و دخالت محدود و مشروطی در اداره امور شهری دارند و اختیارات آن‌ها در سطح اجرایی و اداری محدود است و بنابراین قدرت سیاسی به آن‌ها داده نشده است. در یک جمع‌بندی، با جست‌وجو در تحقیقات انجام‌شده، تحقیقی یافت نشد که حکمروایی خوب شهری را در چند کلان‌شهر ایران بررسی کرده باشد. از این نظر، تحقیق بر مطالعات دیگر دارای نوآوری می‌باشد.

مبانی نظری

یکی از موضوعاتی که در عرصه مدیریت شهری حائز اهمیت بوده و خوانش‌های مختلفی از آن توسط محققان ارائه شده موضوع حکمروایی خوب شهری است (قلندریان و سلطانی، ۱۴۰۱: ۴۲). آگاهی از ارتباط حکمروایی شهری و اراده سیاسی برای دستیابی به توسعه پایدار در دهه‌های اخیر رو به افزایش بوده است (همقدم و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۸). شواهد جهانی نیز گویای آن است که یک حکومت توانمند با نهادهای دولت شایسته و شفاف، پیوندی مستقیم با رشد درآمدها، افزایش ثروت ملی و دستاورد اجتماعی دارد (بی‌زبان و یونجالی، ۱۳۹۶: ۳۶). در واقع، حکمروایی شهری مسیری برای گذار از حکومت‌مداری به شهروندگرایی است (عاقریان و همکاران، ۱۴۰۳: ۵۲). دیدگاه حکمروایی خوب شهری با هدف رسیدن به توسعه پایدار استانی مطرح شده و در آن بر کاهش فقر؛ کارآفرینی و رفاه پایدار، محافظت و بازسازی محیط‌زیست تأکید شده است (مرادی، ۱۴۰۱: ۱۴۸). مایکل راس (۲۰۰۳) با دسته‌بندی آثار رانت، بر این عقیده است که دولت‌های رانتی از طریق مکانیسم وابستگی رانتی، مکانیسم اعمال اقتدار و مکانیسم مدرن سازی مانع از شکل‌گیری و تعمیق حکمروایی خوب می‌شود (بی‌زبان و یونجالی، ۱۳۹۶: ۳۹). در تعریف نظری، حکمروایی یک گام جلوتر از حکومت است (بالوی و همکاران، ۱۴۰۱: ۶۱۲۳). از دیدگاه مرکز اسکان بشر سازمان ملل متحد، حکمروایی شهری خوب به ما اجازه می‌دهد تا مفهوم شبکه‌سازی (ایجاد ارتباط) یک شهر با شهرهای دیگر یا با فعالین عمده‌ای از قبیل شرکت‌ها، اتحادیه‌های کار و مؤسسات تجاری و همچنین با سایر دولت‌ها را بشناسیم. از این دیدگاه مهم‌ترین شاخص‌هایی که می‌تواند در ایجاد تغییرات پویای حکمروایی در سطح محلی (شهری) استفاده شود عبارت‌اند از: رضایت مصرف‌کننده، شفافیت رویه‌های مربوط به مناقصه‌ها و مزایده‌های خدمات شهری، درصد جمعیت فعال در عرصه خدمات‌رسانی و دسترسی عموم به مراحل چرخه سیاست‌گذاری (Kaufmann et al, 2005: 8). سازمان یونسکو نیز در رابطه با لزوم تحول در فرآیند متمرکز مدیریت در شهرها، حکمرانی شهری را ارتباط مستمر و دائمی مسئولین مدیریت محلی و سایر بخش‌های ذی‌نفع شهری چون بخش‌های خصوصی و احزاب اجتماعی و اقتصادی و دیگر نهادهای شهری دانسته است. در واقع حکمروایی شهری تفاوت

بارزی با شیوه‌های سنتی مدیریت شهری داشت و آن روند مشارکت‌پذیری و انعطاف‌پذیری سیستم اداره شهر بود که در آن دو ذی‌نفع و شریک عمده علاوه بر بدنه اجرایی نیز وجود دارد: مردم و بخش خصوصی. این رویکرد نوین در بحث جوامع انسانی در کشورهای در حال توسعه می‌تواند بسیار راهگشا بوده و در بحث عواملی چون فساد سازمانی- نهادی، آموزش و ارتباط با مردم، توانمندسازی سیاست‌های راهبردی از طریق مشارکت در این نواحی تحولات شگرفی ایجاد نماید. پس آشکار است که علاوه بر تحولات درونی روابط، رفتار و مناسبات بیرونی مدیریت شهری چقدر در این دیدگاه حائز اهمیت است (علیزاده و همکاران، ۱۳۹۴). طبق تعریف کمیسیون حکمروایی جهانی، حکمروایی، مجموعه‌ای از روش‌هاست که به وسیله آن افراد و نهادها-عمومی یا خصوصی-امور عمومی خود را مدیریت می‌کنند (Hillier, 2007: 11). ناکس و پینچ (Hillier, 2007: 11) حکمروایی شهری را همه روش‌های تشکیلاتی می‌دانند که با آن شهر اداره می‌شود. این اصطلاح در حقیقت از کنترل سلسله‌مراتبی اداری مستقیم شهر از طریق به‌سوی کنترل غیرمستقیم غیردولتی تغییر دارد (نظم فر و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۶۸).

روش پژوهش

این تحقیق از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ ماهیت، توصیفی و پیمایشی است. از روش کتابخانه‌ای- اسنادی برای مطالعات نظری و بررسی موضوعی و روش پیمایشی برای جمع‌آوری داده‌های موردنیاز استفاده می‌شود. برای گردآوری داده‌های تحقیق، از نظر تعدادی از این کارشناسان متخصص به‌عنوان نمونه استفاده شد تا اشباع نظری حاصل شد. در تحقیق حاضر، با استفاده از تکمیل پرسشنامه توسط ۳۰ نفر از کارشناسان متخصص، روش نمونه‌گیری گلوله برفی صورت پذیرفت. در نهایت، با توجه به پیشینه و ادبیات موضوعی تحقیق، عوامل مندرج در جدول ۱ به‌عنوان شاخص‌های حکمروایی شهری برای اولویت‌بندی کلان‌شهرهای تهران، مشهد، اصفهان، تبریز، شیراز، اهواز و کرمانشاه استخراج شدند. داده‌ها با مدل‌های ویکور و FAHP تحلیل گردید.

جدول ۱. عوامل به‌دست‌آمده از مرور ادبیات تحقیق

شاخص	متغیر
عدالت	توزیع عادلانه امکانات و تسهیلات شهری، رعایت انصاف و عدالت در پاکیزه نگه‌داشتن همه شهر، ترجیح منافع جمعی بر شخصی، فعالانه عمل کردن مدیران شهری در ساخت کالبدی شهر.
اثربخشی	نهادینه کردن فرهنگ توانمندی، حفاظت از محیط‌زیست و استفاده پایدار از منابع، رضایت از حمل‌ونقل عمومی، شبکه معابر و ترافیک، کیفیت عملکرد مدیران شهری، کاهش هزینه‌ها و ارتقای کیفیت خدمات شهری، عمل کردن بر اساس دانش روز، بهبود فرآیند برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری.
مشارکت	مشارکت در تصمیم‌گیری‌های محلی، مشارکت در تقویت و عضویت نهادهای مدنی، ارزشمند بودن نظرات و خواسته‌های مردم، حس مالکیت بالای ساکنین، سهولت ارتباط مردم با مدیران شهری، مشارکت در اجرای پروژه‌های محلی، سهولت ارتباط ساکنین با مدیران شهری.
پاسخگویی	رضایتمندی شهروندان از شیوه پاسخگویی مدیران شهری، پاسخگویی در برابر تصمیمات اتخاذشده در امور شهر، برگزاری جلسات پرسش و پاسخ با ساکنین، متناسب بودن پاسخ‌ها با نیازها و خواسته‌های شهروندان، ایجاد حس همبستگی میان شهروندان و مدیران شهری با برگزاری جلسات پرسش و پاسخ.
اجماع محوری	هماهنگ بودن برنامه‌های سازمان‌های مرتبط با مدیریت شهری، تأثیر وجود ارتباط متقابل و تعامل سازنده میان نهادهای دولتی و خصوصی، حمایت از منافع بیشتر گروه‌ها، نگرش به جمع و کار جمعی.

یافته‌ها

به‌منظور اولویت‌بندی کلان‌شهرهای کشور از نظر حکمروایی خوب شهری از مدل ویکور استفاده شده است. در ابتدا به تشکیل ماتریس اولیه هر یک از شاخص‌ها و کلان‌شهرها محاسبه شده است. با توجه به آمار به‌دست‌آمده از پنج شاخص موجود برای هر یک از کلان‌شهرها اقدام به تشکیل ماتریس اولیه شده است.

جدول ۲. تشکیل ماتریس اولیه هر یک از کلان‌شهرها

شاخص	اثربخشی	عدالت	مشارکت	پاسخگویی	اجماع محوری
کلان‌شهرها					
تهران	۹	۷	۷	۹	۵
مشهد	۷	۵	۷	۷	۳
تبریز	۳	۵	۳	۵	۱
شیراز	۱	۳	۳	۵	۳
اصفهان	۵	۳	۵	۵	۳
کرمانشاه	۱	۳	۱	۳	۳
اهواز	۱	۱	۳	۱	۳

در مرحله دوم همه داده‌های وضع موجود برای همه شاخص‌ها و کلان‌شهرها به توان دو می‌رسد و سپس همه اعداد به‌دست‌آمده هر شاخص با همدیگر جمع شده و سپس جذر آن را محاسبه شده است. پس از آن که جذر مجموع هر یک از شاخص‌ها محاسبه شد در مرحله بعد مقدار هر شاخص برای هر کلان‌شهر را تقسیم بر مجموع جذر شاخص مربوطه شده و وزن شاخص‌ها نرمال‌سازی شده است.

جدول ۳. نرمالیزه کردن ماتریس وضع موجود

شاخص	اثربخشی	عدالت	مشارکت	پاسخگویی	اجماع محوری
کلان‌شهرها					
تهران	۰/۶۹۶	۰/۵۷۰	۰/۵۷۰	۰/۶۱۴	۰/۵۹۳
مشهد	۰/۵۴۲	۰/۴۰۷	۰/۵۷۰	۰/۴۷۷	۰/۳۵۶
تبریز	۰/۲۳۲	۰/۴۰۷	۰/۲۴۴	۰/۳۴۱	۰/۱۱۹
شیراز	۰/۰۷۷	۰/۲۴۵	۰/۲۴۴	۰/۳۴۱	۰/۳۵۶
اصفهان	۰/۳۸۷	۰/۲۴۵	۰/۴۰۷	۰/۳۴۱	۰/۳۵۶
کرمانشاه	۰/۰۷۷	۰/۲۴۵	۰/۰۸۱	۰/۲۰۴	۰/۳۵۶
اهواز	۰/۰۷۷	۰/۰۸۱	۰/۲۴۴	۰/۰۶۸	۰/۳۵۶

در مرحله بعد با استفاده از تکنیک FAHP وزن هر یک از شاخص‌ها را محاسبه شده است. نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که شاخص اثربخشی با مقدار وزن ۰/۲۶۴ مهم‌ترین شاخص و شاخص پاسخگویی با وزن ۰/۱۵۱ در رتبه آخر قرار گرفته است.

جدول ۴. وزن هر یک از شاخص‌ها

شاخص	اثربخشی	عدالت	مشارکت	پاسخگویی	اجماع محوری
وزن	۰/۲۶۴	۰/۲۱۲	۰/۱۹۰	۰/۱۵۱	۰/۱۸۲

جدول ۵. ماکزیمم و مینیمم هریک از شاخص‌ها

شاخص	اثربخشی	عدالت	مشارکت	پاسخگویی	اجماع محوری
ماکزیمم	۰/۶۹۶	۰/۵۷۰	۰/۵۷۰	۰/۶۱۴	۰/۵۹۳
مینیمم	۰/۰۷۷	۰/۰۸۱	۰/۰۸۱	۰/۰۶۸	۰/۱۱۹

در مرحله بعد وزن هر شاخص را ضربدر بزرگ‌ترین مقدار هر شاخص منهای گزینه موردنظر تقسیم بر بزرگ‌ترین مقدار هر شاخص منهای کوچک‌ترین مقدار هر شاخص نموده تا فاصله ایده‌آل مثبت و منفی برای همه شاخص‌ها و گزینه‌ها (کلان‌شهرها) به دست آید.

جدول ۵. محاسبه فاصله از ایده آل مثبت و منفی برای هر شاخص

کلان‌شهرها	شاخص	اثربخشی	عدالت	مشارکت	پاسخگویی	اجماع محوری
تهران	۰	۰/۱۰۹	۰/۱۰۳	۰	۰	۰
مشهد	۰	۰/۱۴۰	۰/۱۳۳	۰/۱۳۳	۰/۱۳۳	۰/۱۳۹
تبریز	۰/۱۴۶	۰/۱۳۴	۰/۱۴۱	۰/۱۳۶	۰/۱۳۶	۰/۱۴۰
شیراز	۰/۱۴۴	۰/۱۶۷	۰/۱۴۱	۰/۱۳۶	۰/۱۳۶	۰/۱۳۳
اصفهان	۰/۱۴۳	۰/۱۶۷	۰/۱۴۵	۰/۱۳۶	۰/۱۳۶	۰/۱۳۶
کرمانشاه	۰/۱۴۴	۰/۱۶۷	۰/۱۴۹	۰/۱۰۹	۰/۱۵۴	۰/۱۵۴
اهواز	۰/۱۴۴	۰/۱۸۵	۰/۱۴۲	۰/۱۲۶	۰/۱۶۶	۰/۱۶۶

پس از آن که مقدار ایده آل مثبت و منفی برای هر شاخص به دست آمد جهت به دست آوردن شاخص مطلوبیت و ناراضایتی از رابطه زیر استفاده می‌شود.

$$R_j = \max_i \left[w_i \cdot \frac{f_i^* - f_{ij}}{f_i^* - f_i^-} \right] \quad S_j = \sum_{i=1}^n w_i \cdot \frac{f_i^* - f_{ij}}{f_i^* - f_i^-}$$

در اینجا برای همه شاخص‌ها ابتدا S_j آن را به دست آورده و سپس همه آن‌ها را با هم جمع کرده تا S_j نهایی به دست آید و برای به دست آوردن R_j از بین همه وزن‌ها، بزرگ‌ترین وزن گزینه‌ها را در S_j ضرب کرده و R_j به دست می‌آید.

جدول ۷. مقدار شاخص مطلوبیت S_j و شاخص ناراضایتی R_j

کلان‌شهر	شاخص مطلوبیت S_j	شاخص ناراضایتی R_j
تهران	۰/۰۷۸	۰/۰۷۸
مشهد	۰/۱۳۴	۰/۰۳۶
تبریز	۰/۲۵۳	۰/۰۸۹
شیراز	۰/۲۸۷	۰/۰۷۸
اصفهان	۰/۲۰۴	۰/۰۶۴
کرمانشاه	۰/۳۳۴	۰/۰۹۴
اهواز	۰/۳۵۴	۰/۰۸۶

در مرحله آخر وزن هر یک از گزینه‌ها را با استفاده از رابطه زیر به دست آورده‌ایم.

$$Q_j = (v) \frac{(S_j - S^*)}{(S^- - S^*)} + (1-v) \frac{(R_j - R^*)}{(R^- - R^*)}$$

مقدار به دست آمد Q بین ۰ و ۱ است. هرچه وزن به دست آمده به سمت ۰ برود، نشان دهنده وضعیت مطلوب و هرچه به سمت ۱ برود، نامطلوب است. به عبارت دیگر، ۰ حداکثر برخورداری و ۱ حداقل برخورداری است. یافته‌ها نشان می‌دهد شهر تهران با مقدار وزن ۰/۰۰۰ در اولویت اول و از نظر شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در بین کلان‌شهرها در بهترین حالت قرار دارد. شهر مشهد با مقدار وزن ۰/۱۱۵ در اولویت دوم، شهر اصفهان با مقدار وزن ۰/۳۲۸ در اولویت سوم، شهر تبریز با مقدار وزن ۰/۴۶۷ در اولویت چهارم، شهر شیراز با مقدار وزن ۰/۵۵۷ در اولویت پنجم، شهر کرمانشاه با مقدار وزن ۰/۶۰۹ در اولویت ششم و شهر اهواز با مقدار وزن ۰/۷۸۷ در اولویت آخر قرار دارد.

جدول ۸. اولویت‌بندی کلان‌شهرها از نظر حکمروایی خوب شهری

کلان‌شهرها	وزن	اولویت‌بندی
تهران	۰/۰۰۰	۱
مشهد	۰/۱۱۵	۲
تبریز	۰/۴۶۷	۴
شیراز	۰/۵۵۷	۵
اصفهان	۰/۳۲۸	۳
کرمانشاه	۰/۶۰۹	۶
اهواز	۰/۷۸۷	۷

بحث

حکمروایی شهری تفاوت بارزی با شیوه‌های سنتی مدیریت شهری داشت و آن روند مشارکت‌پذیری و انعطاف‌پذیری سیستم اداره شهر بود که در آن دو ذی‌نفع و شریک عمده علاوه بر بدنه اجرایی نیز وجود دارد: مردم و بخش خصوصی. هم‌راستا با نتایج تحقیق حاضر، در تحقیق کاظمیان و همکاران (۱۴۰۰) الگوی بومی و متناسب حکمروایی خوب شهری برای شهر مشهد بر اساس مؤلفه‌ها، ابعاد و معیارها با وزن هریک از آن‌ها مشخص شد. همچنین، کمانرودی‌کجوری و صالحی (۱۴۰۱) در تحقیقی چهارچوب مفهومی و معیارهای حکمروایی بناهای مسکونی بلندمرتبه در ایران، را بررسی کردند. مقایسه تحقیق حاضر با دیگر تحقیقات نشان می‌دهد که تحقیق قلندریان و سلطانی (۱۴۰۱) از نظر محتوایی به ترتیب مسئولیت و پاسخگویی، اثربخشی، مشارکت، شفافیت و حاکمیت قانون از مهم‌ترین شاخص‌های مطرح‌شده در حوزه حکمروایی شهری می‌باشد. همچنین، تحقیق حاضر هم‌راستا با نتایج تحقیقات موسوی و همکاران (۱۴۰۳) و زیاری و همکاران (۱۴۰۱) است. رویکرد حکمروایی خوب شهری در بحث جوامع انسانی در کشورهای در حال توسعه می‌تواند بسیار راهگشا بوده و در بحث عواملی چون فساد سازمانی - نهادی، آموزش و ارتباط با مردم، توانمندسازی سیاست‌های راهبردی از طریق مشارکت در این نواحی تحولات شگرفی ایجاد نماید. پس آشکار است که علاوه بر تحولات درونی روابط، رفتار و مناسبات بیرونی مدیریت شهری چقدر در این دیدگاه حائز اهمیت است.

نتیجه‌گیری

این تحقیق با هدف اولویت‌بندی کلان‌شهرهای ایران بر اساس شاخص‌های حکمروایی خوب شهری صورت گرفته است. انتخاب و شناسایی شاخص‌ها و متغیرها با توجه به پیشینه و ادبیات موضوعی تحقیق، و پس از آن تحلیل داده‌ها با بهره‌گیری از مدل ویکور انجام شد. در نهایت، شاخص‌ها برای اولویت‌بندی حکمروایی خوب شهری در کلان‌شهرها شامل: اجتماع‌محوری، عدالت، اثربخشی و مشارکت پاسخگویی شناخته شدند. یافته‌ها نشان داد شهر تهران با مقدار وزن ۰/۰۰۰

در اولویت اول و از نظر شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در بین کلان‌شهرها در رتبه اول قرار دارد. شهر مشهد با مقدار وزن ۰/۱۱۵ در اولویت دوم، شهر اصفهان با مقدار وزن ۰/۳۲۸ در اولویت سوم، شهر تبریز با مقدار وزن ۰/۴۶۷ در اولویت چهارم، شهر شیراز با مقدار وزن ۰/۵۵۷ در اولویت پنجم، شهر کرمانشاه با مقدار وزن ۰/۶۰۹ در اولویت ششم و شهر اهواز با مقدار وزن ۰/۷۸۷ در اولویت آخر قرار دارد.

حامی مالی

این اثر حامی مالی نداشته است.

سهم نویسندگان در پژوهش

نویسندگان در تمام مراحل و بخش‌های انجام پژوهش سهم برابر داشتند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسنده از همه کسانی که در انجام این پژوهش به ما یاری رساندند، به‌ویژه کسانی که کار ارزیابی کیفیت مقالات را انجام دادند، تشکر و قدردانی می‌نماید.

منابع

- بالوی، مهدی؛ دشتی، حسن و میرقاسمی، جواد. (۱۴۰۱). بررسی گزاره‌های کلیدی قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در تطبیق با الگوواره حکمروایی خوب محلی. *ماهنامه جامعه‌شناسی سیاسی ایران*، ۱۱(۵)، ۶۱۲۰-۶۱۴۷.
- بی‌زبان، علیرضا و منصور یونجالی، بهنام. (۱۳۹۶). مطالعه تطبیقی رابطه منابع مالی دولت و کیفیت حکمروایی (تحلیل بین‌کشوری). *جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه*، ۱۶(۱)، ۳۵-۶۴.
- رفیعی‌اسکویی، امین؛ ولی زاده، رضا؛ بابایی اقدام، فریدون و پناهی، علی. (۱۴۰۲). تحلیل ساختاری چالش‌های اساسی حکمروایی شایسته شهری به روش حداقل مربعات جزئی (مطالعه موردی: کلان‌شهر تبریز). *فصلنامه علمی برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۱۳(۴۹)، ۱۲۰-۱۰۵.
- زیاری، کرامت‌اله، حسینی، علی و بهزادی راد، مسعود. (۱۴۰۱). تحلیل و شناسایی پیشران‌های کلیدی راهبرد توسعه شهر (CDS) در برنامه‌ریزی شهر، رویکرد آینده‌پژوهی به مقوله شهر. *مجله شهر پایدار*، ۳(۳)، ۳۹-۶۰.
- زیاری، کرامت‌اله؛ حاتمی نژاد، حسین؛ پوراحمد، احمد؛ زنگنه شهرکی، سعید و همقدم، نوشا. (۱۴۰۱). ارائه الگوی حکمروایی شهری هوشمند با رویکرد آینده‌پژوهی؛ مورد مطالعه شهر رشت. *نقش جهان - مطالعات نظری و فناوری‌های نوین معماری و شهرسازی*، ۱۲(۴)، ۵۰-۲۲.
- شالی، محمد و ایمانی، حبیبه. (۱۴۰۳). تحلیل ناهمگونی‌های فضایی در کلان‌شهر تبریز. *جغرافیا و توسعه فضایی*، ۱۱(۱)، ۱-۱۳.
- صمیمیان، مهدی؛ کرکه آبادی، زینب و کامیابی، سعید. (۱۴۰۳). نقش حکمروایی مطلوب شهری در توسعه کالبدی بافت‌های ناکارآمد میانی شهر سمنان. *توسعه اجتماعی*، ۱۸(۳)، ۷۹-۱۰۲.
- عاقربان، الهام، نباتی نژاد، مصطفی و ذاکری، علی. (۱۴۰۳). ارائه الگویی برای حکمروایی شهری مبتنی بر مشارکت شهروندان. *پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی*، ۱۳(۲)، ۴۷-۶۸.

- علیزاده، کتایون و روشنایی، حامد. (۱۳۹۶). نقش حکمروایی خوب در برندسازی شهری (مطالعه موردی: شاندیز). *جغرافیا و توسعه فضایی شهری*، ۴(۱)، ۱۱۵-۱۳۷.
- علیزاده، هادی؛ نعمتی، مرتضی و رضایی جعفری، کامران. (۱۳۹۴). تحلیلی بر معیارهای حکمروایی خوب شهری با استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی فازی. *مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای*، ۶(۲۴)، ۱۰۵-۱۲۸.
- قلندریان، ایمان و سلطانی سمانه. (۱۴۰۱). فرا مطالعه پژوهش‌های علمی حوزه حکمروایی شهری در ایران. *برنامه‌ریزی و آمایش فضا*، ۲۱(۶۹)، ۴۱-۵۳.
- کاظمیان، غلامرضا؛ براری، احسان، شریف‌زاده، فتاح و قربانی زاده، وجه الله. (۱۴۰۰). مدل متناسب حکمروایی خوب شهری برای کلان‌شهرهای کشور و تحلیل یکپارچه وضعیت فعلی (مورد مطالعه: مشهد). *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۱۲(۴۴)، ۵۵-۷۴.
- کمانوردی کجوری، موسی و صالحی، فرزانه. (۱۴۰۱). چهارچوب مفهومی و معیارهای حکمروایی بناهای مسکونی بلندمرتبه در ایران. *مطالعات ساختار و کارکرد شهری*، ۹(۳۳)، ۱۲۳-۱۵۲.
- محمدی، ناصر؛ مجتبی زاده خانقاهی، حسین و توکلان، علی (۱۴۰۰). تحلیلی بر حکمروایی شهری مبتنی بر ارائه الگوی بهینه (مطالعه موردی شهر گرمدره). *تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی*، ۲۱(۶۳)، ۳۶۱-۳۸۰.
- مرادی، مریم. (۱۴۰۱). ارزیابی حکمروایی خوب شهری - مطالعه موردی: شهر نیشابور. *فرهنگ معماری و شهرسازی اسلامی*، ۷(۲)، ۱۶۱-۱۴۷.
- ملکی، کیومرث و پورمحمدی، محمدرضا. (۱۴۰۳). شبکه تهدید و حلقه مخاطره شهری از منظر پدافند غیرعامل در ارزیابی زلزله مطالعه موردی: مناطق شهرداری کلان‌شهر تبریز. *جغرافیا و توسعه فضایی*، ۱(۲)، ۱۵-۳۴.
- موسوی، میرنحف؛ قادری، رضا؛ بابرام زاده، نیما و کامل نیا، رویا. (۱۴۰۳). بررسی تحقق‌پذیری حکمروایی خوب شهری با تأکید بر عدالت فضایی (نمونه موردی: مناطق ۵ گانه - ارومیه). *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۱۵(۵۷)، ۱-۱۶.
- نظم‌فر، حسین؛ سعدلونیا، حسین و طهماسبی، فرخ. (۱۳۹۹). جایگاه حکمروایی مطلوب شهری در اسناد قانونی فرادست و پایین دست توسعه ایران. *مجلس و راهبرد*، ۲۷(۱۰۴)، ۲۶۵-۲۸۹.
- همقدم، نوشا؛ زیاری، کرامت اله؛ حاتمی نژاد، حسین؛ پوراحمد، احمد و زنگنه شهرکی، سعید. (۱۴۰۲). ارائه پیشنهادها برای کلیدی آینده حکمروایی شهری هوشمند (مطالعه موردی: شهر رشت). *مطالعات جغرافیایی نواحی ساحلی*، ۴(۱)، ۱۷-۴۰.

References

- Agherian, E. Nabatinejad, M. & Zackery, A. (2024). Development of a Model for Urban Governance Based on Citizen Participation. *Strategic Research on Social Problems*, 13(2), 47-68. [In Persian]
- Alizadeh, K., & Roshanaie, H. (2017). The Role of Good Governance in Urban Branding: A Case Study of Shandiz. *Geography and Urban Space Development*, 4(1), 115-137. [In Persian]
- Balavi, M. Dashti, H. & Mir Ghasemi, J. (2023). Examining the key propositions of the Constitution of the Islamic Republic of Iran in compliance with the model of good local governance. *Political Sociology of Iran*, 5(11), 6120-6147. [In Persian]
- Bizaban, A. & Mansoorioonjali, B. (2017). A comparative study of the relationship between government financial resources and the quality of governance (cross-country analysis). *Journal of Economic & Developmental Sociology*, 6(1), 35-64. [In Persian]
- Ghalandarian, I. & Soltani, S. (2022). A meta-study of scientific research in the field of urban governance in Iran. *Journal of Geography and Spatial Development*, 21 (69), 41-53. [In Persian]

- Hamghadam, N., Ziāri, K., Hātaminejād, H., Pourahmad, A., & Zangāneh Shahraki, S. (2023). Presenting the Key Driving Forces for the Future of Smart City Governance (Case study: Rasht city). *Geographical Studies of Coastal Areas Journal*, 4(1), 17-40. [In Persian]
- Hillier, j. (2007). Stretching beyond the horizon: a multiplanar theory of spatial planning and governance. Ashgate publishing, ltd. in Seoul, *habitat international*, 30 (4), 1035-1046.
- Kamanroodi Kojouri, M., & Salehi, F. (2022). Conceptual Framework and Criteria of High-Rise Residential Buildings Governance in Iran. *Urban Structure and Function Studies*, 9(33), 123-152. [In Persian]
- kazemian, G., barari, E., Sharif Zadeh, F., & Ghorbanizadeh, V. (2021). Developing the appropriate good urban governance model for metropolises of Iran and the integrated analysis of current situation (Case study: Mashhad)., *Research and urban planning*, 12(44), 55-74. [In Persian]
- Maleki, K., & Pourmohammadi, M. (2024). Threat network and urban risk ring from the point of view of passive defense in earthquake assessment: the case study of Tabriz metropolitan areas. *Journal of Geography and Spatial Development*, 1(2), 15-34. [In Persian]
- Mohamadi N, Mojtabazadeh H, tavakolan A. (2021). An analysis of urban governance based on providing an optimal model (Case study of Garmadreh city). *jgs*. 21(63), 361-380. [In Persian]
- Moradi M. (2022). Evaluation of Good Urban Governance in Iran - Case Study: Neyshabur City. *CIAUJ*; 7 (2):147-161. [In Persian]
- Mousavi, M., ghaderi, R., Bayramzadeh, N., & Kamel Nia, R. (2024). Investigating the Feasibility of Good Urban Governance with Emphasis on Spatial Justice (Case Study: 5 Regions-Urmia)., *Research and urban planning*, 15(57), 1-16. [In Persian]
- NAZMFAR, HOSSEIN, Sadlounia, Hossein, & Tahmasebi, farokh. (2021). The Status of Good Urban Governance in the Upstream and Downstream Legal Documents of Iranian Development. *MAJLIS & RAHBORD*, 27(104), 265-289. [In Persian]
- Nemati, M., Alizadeh, H., R.Jafari, K., & Alizadeh, H. (2015). Analysis of Urban good Governance Indicators Using Group Fuzzy AHP. *Journal of Urban - Regional Studies and Research*, 6(24), 105-128. [In Persian]
- Omri, A., & Mabrouk, N. (2020). Good governance for sustainable development goals: Getting ahead of the pack or falling behind? *Environmental Impact Assessment Review*, 83,106388.
- Rafieioskoei, A., valizadeh, R., Babaei Aqdam, F., & Panahi, A. (2023). Structural analysis of the basic challenges of good urban governance by PLS method (Case study: Tabriz metropolis). *Regional Planning*, 13(49), 105-120. [In Persian]
- Samimian, M, KarkeAbadi, Z. & Kamyabi, S. (2024). The Role of Favorable Urban Governance in the Physical Development of Inefficient Middle Tissues of Semnan City. *Quarterly Journal of Social Development (Previously Human Development)*, *Social Development*, 18(3), 79-102. [In Persian]
- Shali, M., & Imani, H. (2024). Analysis of spatial inequalities in Tabriz Metropolis. *Journal of Geography and Spatial Development*, 1(1), 1-13. [In Persian]
- Šurdonja, S., Giuffrè, T., & Deluka-Tibljaš, A. (2020). Smart mobility solutions – necessary precondition for a wellfunctioning smart city. *Transportation Research Procedia*, 45, pp. 604–611.
- Taşan-Kok, T., Atkinson, R., & Martins, M. L. R. (2020). Hybrid Contractual Landscapes of Governance: Generation of Fragmented Regimes of Public Accountability through Urban Regeneration. *Environment and Planning C: Politics and Space*, 1-21, In press.
- UNDP (1997). "Good Governance and Sustainable Human Development: A UNDP Policy Document New York.

- Yin, Y. Olsson, A. R. & Håkansson, M. (2016), The role of local governance and environmental policy integration in Swedish and Chinese eco-city development, *Journal of Cleaner Production*, V 134, Part A, 15 October 2016, 78–86.
- Ziari K, Hataminejad H, Pourahmad A, Zanganehshahraki S, & Hamghadam N (2023). Presentation the model of smart city governance with a future study approach; Case study: Rasht City. *Naqshejahan*; 12 (4):22-50. [In Persian]
- Ziari, K., Hosseini, A., & behzadirad, M. (2022). Analysis and identification of key drivers of city development strategy (CDS) in urban planning; a future research approach to the city category. *Sustainable city*, 5(3), 39-60. [In Persian]